

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Falek
87-100 Toruń, ul. Podmurza 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fabek@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 117; REGON 870502736
KR 0000 41692
Nr r-ku 82 1090 1306 0000 0000 5002 0241

kont "i" +
206, Włodarek?
x 108

m:
Kłowska Cecylia ?

-479 Bydgoszcz (Opławiec)

Włodarek Czesław

85-800 Bydgoszcz

Bydgoszcz
ZWZ-AK^{D52}

Jankowski Kazimierz
ps. „Kowad”, „Leon”

M: 1446/2332 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

Jankowski Stanisław
J. M.: 1446/2332 Som.
Bydgoszcz 242-PR.
DSB

- I/1. Relacja —
- I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora
k. 1 s. 1-2
- I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —
- II. Materiały uzupełniające relację k. 4 s. 1-4
- III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —
- III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
- III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —
- III/5 — inne. —
- IV. Korespondencja —
- V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 22
- VI. Fotografie brak

1/2. Dokumenty - Janowski Wacław:

1. „Oświadczenie świadka” - Janowski Wacław z 10.12.1991 nt. konspiracyjnej działalności (własnej) Młodzi Józefa, kserokop. oryg. - k. 15.1-2

jest w ataku Misli

A

imię, nazwisko, pseudonim i adres
składającego oświadczenie
(dla mężatek nazwisko panięskie)

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja uczestnik (czka) – (wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę obozu, więzienia itp. – od – do)
Od 15.08.41r. jako żołnierz ZWZ. AK w łączności aż do marca 43r. w garnizonie
Bydgoszcz a od kwietnia tego roku też w łączności ale w inspektoracie jako
zastępca dowódcy łączności Alojzego Suszki ps. Paweł do 19.01.1945r.

Świadomy odpowiedzialności za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów, legitymujący (a) się
dowodem osobistym (innym dokumentem), seria i numer AB 3575931

wystawnionym dnia przez Prez. Miasta Bydgoszczy w dniu 15.03.1977r.

oświadczam, że Ob. Uliczka Józef syn (córka) Franciszka

urodz. dnia 11. listopada 1920r. Krzelice w wojew. Opole

jest mi znany (a) osobiście jako uczestnik (czka) – wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę
obozu, więzienia itp. oraz okoliczności, z jakimi świadek zetknął się z otrzymującym (cą) oświadczenie

i czasokres od – do) W listopadzie 43. pojechałem do Miasteczka Kr. do dowódcy
placówki AK Kozodziejskiego Walentego ps. Bury z polecenia szefa łączn. garn.
bydg. Leszka Białego ps. Jakub aby na miejscu przekonać się czy będzie możli-
we zdobycia kilka nadajników krótkofalowych. Ponieważ w tej placówce AK są
ludzie którzy trudnią się okradaniem transportów wojskowych. W tych transpor-
tach są pewne samochody wyposażone w te nadajniki, więc poprosiłem dowódcę
aby wyznaczył mi pewnych trzech ludzi abym mógł ich przeszkolnić w wymontowy-
waniu. Dowódca wyznaczył mi trzech braci Uliczków Piptra ps. Siwy Józwa ps.
Czarny i Stanisława ps. Mały. Tak że pomiesiąc już otrzymałem jeden nadajnik
co prawda lekko uszkodzony ale po naprawie nadawał się do użytku. Do wrześ-
nia 44r. otrzymałem dwa następne dwa ale już w leprzym starcie oprócz tych
nadajników odebrałem od nich około 250 szt. naboju do broni krótkiej. Wobec
powyższego mogę potwierdzić jego działalność w organizacji konspiracyjnej AK

Wyżej wymieniony (a) posiadał (a) pseudonimy (y) Czarny

stopień wojskowy bez stopnia pełnił funkcję żołnierz AK

oraz brał udział w następującej działalności zaliczanej do uprawnień kombatanckich (wymienić jej rodzaje,

miejsowości, czasookresy itp.) Brał udział w okradaniu transportów wojskowych

w celu zdobycia broni i amunicji oraz był współudziałowcem w wymontowywaniu

nadajników krótkofalowych z samochodów wojskowych które jechały na front

wschodni, oprócz tego brał udział w sabotażu – wlewaniu wody do osi wagonów

wych i uszkodzanie węży hamulcowych. Brał również udział w napadzie na wie-

zienie żandarmerii w Miasteczku Kr. w celu oswobodzenia 15 rodaków i ukry-

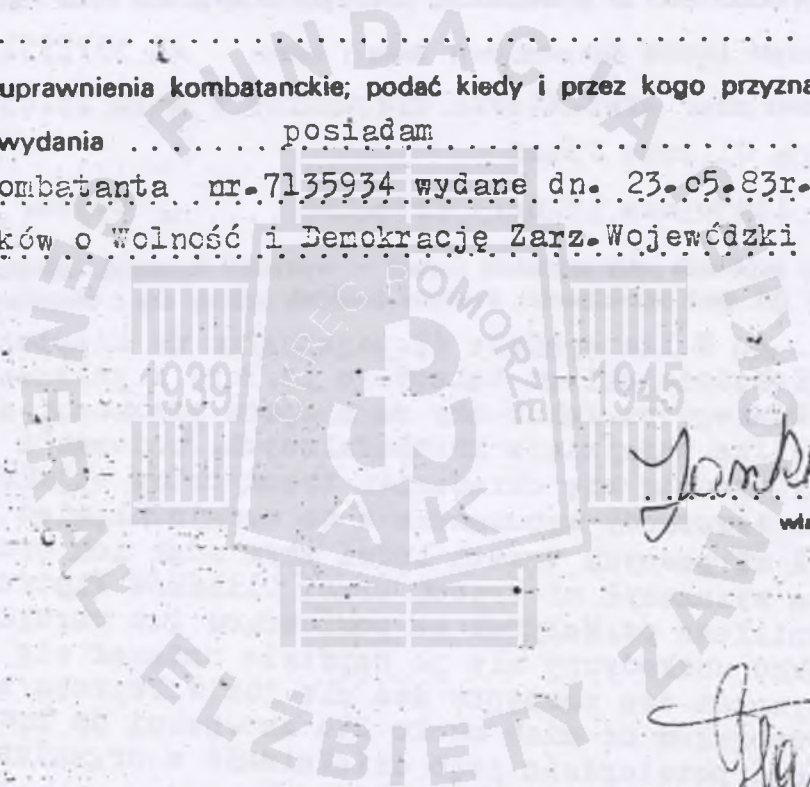
ciu ich w bezpiecznym miejscu – akcja była udana odbyła się ona w przed-

dzien wyzwolenia t.j. w dniu 22.01.45r.

Wyżej wymieniony był represjonowany (a): wymienić jej rodzaje, miejscowości, czasookres, organy represjonujące (nazwę), z jakich powodów itp. Od lipca 1946r. był poszukiwany listem gończym przez Powiat. Urząd Bezpiecz. Publicznego Wyrzysk, ukrywał się aż do ujawnienia to jest do 24.04.1947r. za uwonienie 20 kolegów z naszej organizacji AK i WiN z więzienia wyrzyskiego w dniu 15.06.1946r.

Jeśli świadek jest członkiem organizacji kombatanckiej powinien podać jej nazwę, wpisać numer legitymacji członkowskiej, datę jej wydania, przez kogo Swiatowy Związek Żołnierzy AK nr. leg. 187 wydana dnia 23.09.91r. przez Zarząd Okręgu Bydgoszcz.

Czy świadek posiada uprawnienia kombatanckie; podać kiedy i przez kogo przyznane, nr legitymacji (zaświadczenia), datę wydania posiadam
Zaświadczenie kombatanta nr. 7135934 wydane dn. 23.05.83r. przez Związek Bojowników o Wolność i Demokrację Zarz. Wojewódzki w Bydgoszczy.

Jankowski Rosimim
własnoręczny podpis

Stankowski

potwierdzam wiarygodność podpisu świadka

Potwierdza się działalność kombatancka
H/H *[signature]* w okresie *[signature]*
[signature]
Przez Kom. Kato Sroci

pieczęć organizacji kombatanckiej, imię i nazwisko, funkcja

miejscowość, data

II. Materiały uzupełniające relację: Jankowski
Wacimiera:

1.
art. Czesław Włodarek: Działalność
grupy wywiadowczo-transportowej w
zakładach DFG w l. 1943-1945,
Relacja z akcji "przesyłki" nadpły-
miskie lotniczego z DFG przez
fabrykę zrealizowanej w 1944 [w:]
Konspiracja i sabotaż... oprac.
Jenny Podgórski, s. 67-69; 81-82,
ks. 3 s. 1-3
ks. 3 s. 1-3

Czesław Włodarek
ps. "Józef"

Działalność grupy wywiadowczo-łącznościowej w zakładach DAG w latach 1943-1945

W lipcu 1943 r. w zakładach DAG, zgodnie z decyzją bydgoskiego Inspektoratu ZWZ-AK utworzona została grupa wywiadowczo-łącznościowa. Jej skład stanowili głównie pracownicy warsztatu naprawy alarmowych urządzeń prądu stałego (Schwachstrom Stellungs-Stelle), skupieni wokół organizatora i koordynatora, a jednocześnie wyznaczonego na ich dowódcę Kazimierza JANKOWSKIEGO ps. "Leon".

Wybór usytuowania tego ognia struktury organizacyjnej siatki nie był przypadkowy. Tu bowiem zajmowano się głównie konserwacją i naprawą wewnętrznej sieci telefonicznej oraz sprzętu łączności. Ponadto część pracowników wykonując swoje obowiązki korzystała z możliwości poruszania się po terenie całego zakładu, zbierając przy tym istotne informacje o charakterze wywiadowczym.

Wcześniej, bo już od lipca 1942 r., konserwator urządzeń radiowo-telefonicznych Kazimierz JANKOWSKI (żołnierz ZWZ-AK zaprzysiężony 15 sierpnia 1941 r.) wykonywał zadania wywiadu gospodarczego, będąc w stałym kontakcie z pracującym w DAG Leszkiem BIAŁYM ps. "Jakub". Od niego też "Leon" w lutym 1943 r. otrzymał polecenie prowadzenia podsluchów telefonicznych w trakcie odbywanych planowych służb, jak też stworzenie wspomnianej na wstępie grupy wywiadowczo-łącznościowej. Skupiła ona pewnych ludzi z otoczenia JANKOWSKIEGO, takich jak: Franciszek WITT, (?) MAJKA, (?) KOŚCIELNY oraz dwóch jeńców obco-krajowców: Francuza Maurycyego SPIESS oraz Belga André STEINGNER. Ponadto spoza warsztatu grupę uzupełniali: Franciszek OWCZAREK ps. "Felcer", żona Kazimierza JANKOWSKIEGO - Cecylia, pracująca jako telefonistka centrali tego samego oddziału co mąż oraz ROSZCZYŃ I Bronisław BRUSKI.

Konspiracja i sabotaż w zakładach
wywiadowczych Dynamit - Nobel
Aktion Gesellschaft - Brahm an
w k. 1939-1945 w ścisłej mater.
sesji historycznej Świat. Dr. Zdz. AD-
- Oleg Bydgosza, z d. 21.11.1991
op. Feary (bibl. FAJW)

Zasadnicze zadanie z zakresu konspiracji i sabotażu prowadzono do:
- zbierania wszelkich informacji co do ilości i rodzaju produkcji zakładu oraz terminów i miejsc wysyłki transportów,

- wykonywania zdjęć fotograficznych obiektów DAG przy użyciu będącego w posiadaniu grupy zminiaturyzowanego aparatu,

- prowadzenia nasłuchów radiowych stacji alianckich,

- naprawy i produkcji sprzętu łączności przeznaczanego dla żołnierzy ZWZ-AK operujących w Bydgoszczy oraz w Borach Tucholskich.

Pierwsze z wymienionych zadań podejmowali wszyscy członkowie grupy, a zebrany materiał przekazywano poprzez Leszka BIALEGO ps. "Jakub", względnie przez łącznika z Komendą Okręgu Aleksandra SZULCA ps. "Michał". Ten kanał zapewniał szybki przepływ informacji i możliwość podejmowania stosownych decyzji przez przelożonych.

Zdjęcia obiektów DAG wykonywał wspomniany wcześniej Franciszek OWCZAREK ps. "Felczer". Jako laborant zbierający próbki do analiz, podobnie jak Kazimierz JANKOWSKI, korzystał z możliwości poruszania się w obrębie fabryki bez najmniejszych przeszkód. Był więc to element nadzwyczaj korzystny z punktu widzenia zadań sabotażu. Aresztowany przez Gestapo 30 sierpnia 1944 r. wywieziony został do obozu koncentracyjnego w STUTTHOFIE.

Prowadzeniem nasłuchów radiowych przy wykorzystaniu stacjonarnych, typowych odbiorników będących wyposażeniem warsztatu naprawy urządzeń prądu stałego zajmowali się głównie Jeńcy obcokrajowcy, Paryżanin Maurycy SPIESS oraz pochodzący z Liege André STEINGNER. Obydwaj, podobnie jak Franciszek JANKOWSKI, byli zdolnymi i wykształconymi przed wybuchem wojny teleradiomechanikami.

Umiejętności te zaowocowały w sposób szczególny dla prowadzonej przez grupę działalności dywersyjno-sabotażowej. Z dostępnych części pozyskanych w fabryce "Leon" i jego współpracownicy - obcokrajowcy, w trakcie wykonywanej pracy podjęli produkcję małego odbiornika krótkofalowego według własnego pomysłu, zasilanego prądem stałym. Niewielki gabarytowo oraz stosunkowo prosty w budowie stał się zacyzmem większej ich partii przetrzucanej następnie poza fabrykę. Do jesieni 1944 r. Kazimierz

JANKOWSKI wykonał 24 tego typu odbiorniki oraz 1 nadajnik o niedużym zasięgu, wykorzystywanym później do zapewnienia łączności między zgromadzeniami partyzanckimi w Borach Tucholskich.

Ograniczoną w ramach DAG możliwość pozyskiwania niezbędnych części do produkcji odbiornika rozwiązano w oparciu o pomoc placówki ZWZ-AK w Miasteczku Krajeńskim, dowodzonej przez KOŁODZIEJSKIEGO ps. "Bury". Za jego sprawą zorganizowano specjalną grupę operującą przed stacją kolejową w miejscu wyczekiwania na przejazd niemieckich wojskowych transportów kolejowych. W trakcie tych postojów prowadzono akcję zdobywania broni, amunicji oraz montowanego w samochodach sprzętu łączności.

W ten sposób zdobyto kilka egzemplarzy radiostacji oraz dodatkowego oprzyrządowania, które to następnie trafiły do Brahnu. Po ich naprawie i niezbędnych przeróbkach "przerzucono" je poza zakład dostarczając żołnierzom ZWZ-AK. Wykorzystywane do odbioru emitowanych alianckich programów radiowych, odegrały ważną rolę w informowaniu w zakresie bieżącej sytuacji wojskowo-politycznej.

radzieckich do Bydgoszczy, funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa 27 lutego 1945 r. aresztowali, a następnie skrytobójczo 10 marca 1945 r. zamordowali Leszka BIALEGO.

Kazimierz JANKOWSKI ps. "Leon" przeżył dzięki wyjątkowemu zbiegowi okoliczności.

*Sprowa i sabotaż w Zakładach
Bromojeniowych Dynamit-Nobel
Aktion-Gesellschaft - Borahnan
w l. 1939-1945 w świetle materiału
Jedn. Śledz. historyczny Światowego
Dr. Śledz. A. M. - Okręg Bydgoszcz
z dn. 21. 11. 1991, oprac. Jerzy
Podgórski (bibl. IPAB)*

Czesław Włodarek
ps. "Józef"

Relacja z akcji "przerzutu" nadajnika krótkofalowego z DAG poza fabrykę zrealizowanego w 1944 r.

Jesienią 1944 r. pełniąc obowiązki dowódcy grupy ochrony oficerów sztabu Okręgu "Pomorze" podjąłem się organizacji przerzutu nadajnika krótkofalowego "zamelinowanego" w zakładach zbrojeniowych DAG.

Miał on być wykorzystany do nawiązania łączności z operującym w Borach Tucholskich zgrupowaniem partyzanckim.

Z inicjatywą realizacji tego zamierzenia zwrócił się do mnie Leszek BIAŁY ps. "Jakub". W oparciu o znanych mi ludzi i lokalne realia po wcześniejszym przygotowaniu odpowiedniego planu przystąpiliśmy do jego wykonania. W akcji uczestniczyły dwie współpracujące ze sobą grupy. Zadaniem pierwszej w składzie: Cecylia LEWANDOWSKA ps. "Ewa", Leszek BIAŁY ps. "Jakub" oraz Kazimierz JANKOWSKI ps. "Leon", było wyniesienie nadajnika. Rolą pozostającego bezpośrednio za bramą zakładu (?) Roszczyzna i moją było jego przejście, ewentualnie w przypadku "wypadki" unieszkodliwienie wartowników oraz odjazd z miejsca akcji przygotowanym samochodem. Ze względu na szczególną kontrolę prowadzoną przy bramie wyjściowej z fabryki, przez kilka dni poprzedzające zamierzenie Cecylia LEWANDOWSKA wychodząc po pracy z zakładu "przyczwaczała" skład niemieckiej warty do widoku swojej charakterystycznej torby. W niej właśnie miał być wyniesiony w wyznaczonym terminie nadajnik krótkofalowy. Pełne opanowanie oraz kobieca kokieteria sprawiły, że w godzinie "0" bez najmniejszych problemów i użycia siły wszyscy biorący udział w akcji zakończyli ją sukcesem. Kilka dni później Leszek BIAŁY ps. "Jakub", Tadeusz KRZYŻANOWSKI ps. "Kuba" oraz Kazimierz JANKOWSKI ps. "Leon" nawiązali bezpośrednią łączność z Borami Tucholskimi.

Losy dwóch wspomnianych wyżej żołnierzy ZWZ-AK kilka miesięcy później zakończyły się dla nich w sposób tragiczny. Po wkroczeniu wojsk

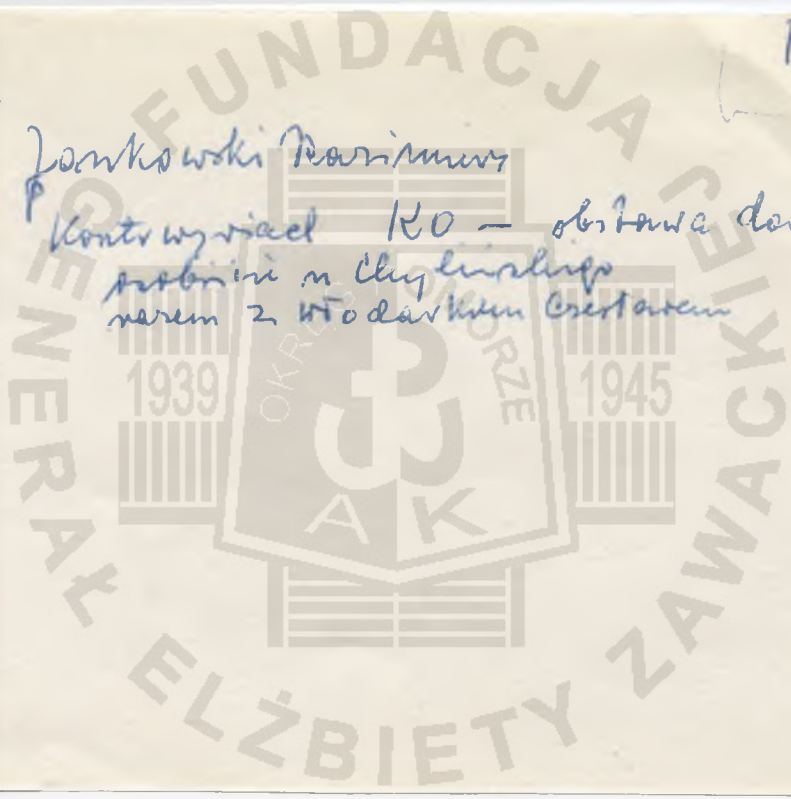
T.W. 1446/2332 Pom. Bydgosz.

FUNDACJA
Jankowski Stanisław
Karty informacyjne
1939 1945
K. 32
KRAJ
ELŻBIETY ZAWACZNE

++

Bydgoszcz
TFK 1

Janowski Karimur
Kontrolny wiceel KO - obywatel dawo dca
wobnini m Chylinidlo
narem 2. Włodarkiem Czesławem

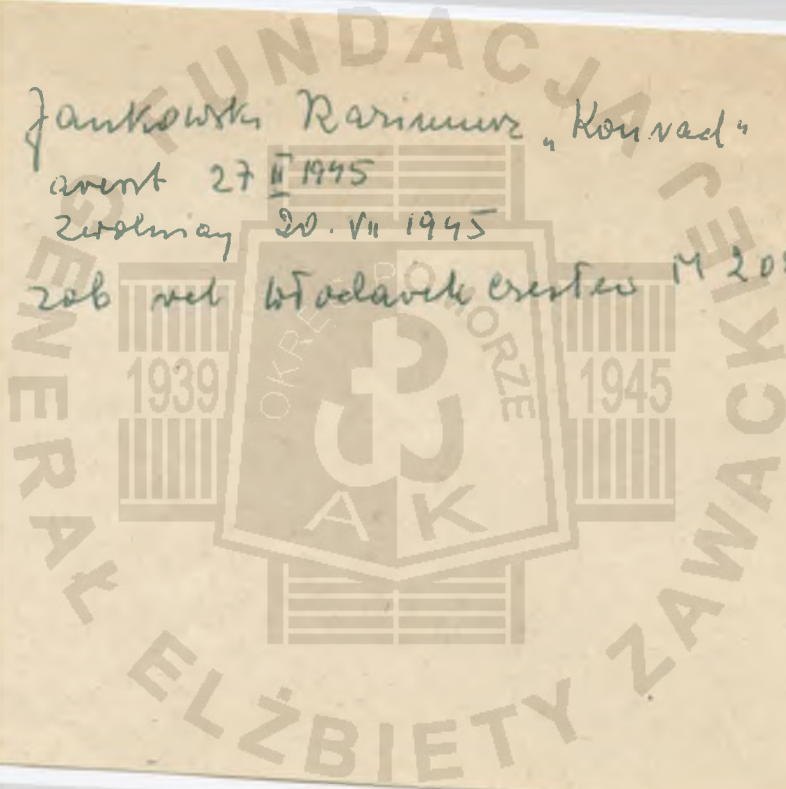
27

Jankowski Raminur "Konrad"
awent 27 II 1945
Zutolmij 20. VII 1945

Bydgoszcz
IFK

9

zob. met. w Towarzystwie Cmentar. M 208

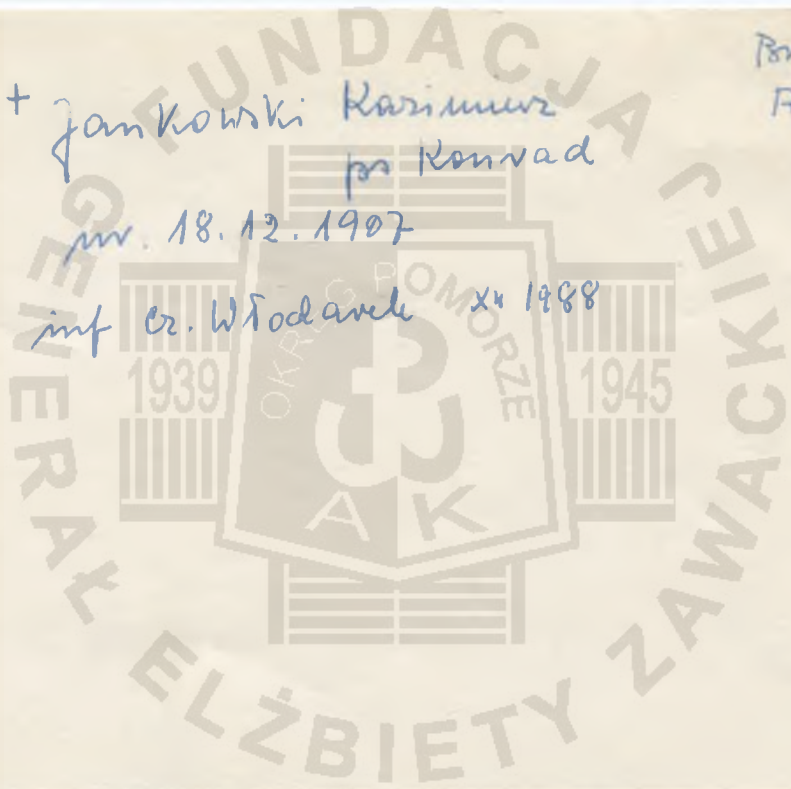
87

+ Jankowski Karimur
po Konrad

nr. 18.12.1907

inf. Cz. Włodarek XV 1988

Bony
AK 3

BYDGOSZ

AK 4

JANKOWSKI KAZIMIERZ
"LEON" - "KONRAD"

2ob. t. Schulza Aleksandra - Ko
M-20 / 629

8/1/94

BYDGOSZ
AK

5.

JANKOWSKI KAZIMIERZ
ps. "LEON"

Elektryk, krótkofalowiec. Pracował
w fabryce w Łegniewie razem z Leskiem
Bratym

AK na Pomorzu, s. 228, 229

++

Bydgoszcz
AK

6

Yankowski Wacław

Radiotelegrafista, nadawał tele-
gramy z ul. Nowogrodzkiej 2 na
poddaszu trzeciego piętra z miesz-
kania Smoki Wiktorii.

Aresztowany przez UB, zwolniony
pod koniec 1945r. Nie żyje

inf. w liście K. Smoki z 05.89r.

Jankowski Kazimierz

Inspektor.
Bydgoszcz "AK"

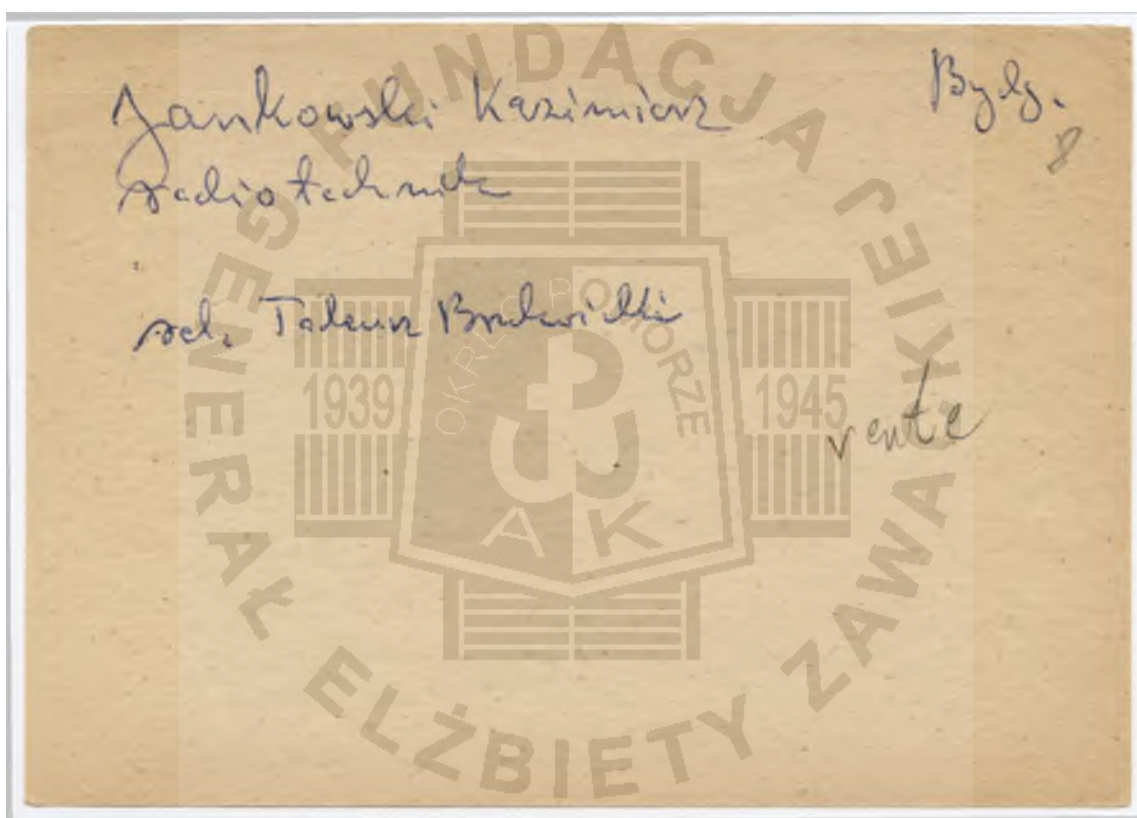
Radiotelegrafista AK, aresztowany 27.II.1945 ^{Rozkaz L. Białych} 7
w mieszkaniu ujawniono posiadanie radiostacji
nadawczo-odbiorczej.

zwolniony z aresztu UB 12. lipca 1945 r.

Informacje: Krzysztof Sidorkiewicz oraz
"Odpisy z akt Prokuratury Wojsk.
w Bydgoszczy nr II S 11/57"

Teczka "AK"

L.Stank.

wydziałowa denka Brückego
w Tejnawie

Jankowski Karimierz
"Kowad"

Budgosza
Ruc
9

niuf. 2 rel. Sonnenfelde
organizacja garusom
wydruat V Łączność Kowad
Karimierz Jankowski

Kat. m.

3raposin
Ale
10

Yankowski Wacław

Radiola. Wraz z deszczem dia-
tym. montował w 1944r. stację radio-
wą w mieszkaniu przy ul. deszczyna
ul. w rel. Wyzawaoskiego H-50, s. 9

KG.

Kazimierz Jankowski ps.

Wyszkolony radiota, członek Związku Krótkofalowców w Bydgoszczy do 1939r. Zaprzysiężony przez "Jakuba" Leszka Białego, działał w komórce łączności w Łęgnowie - Branau - Dynamit A.G. Potem w Inspektoracie w Bydgoszczy.

Po przekazaniu stacji krótkofalowej przez Anatola Jeglińskiego (skoczek spadochronowego I Armii W.P.) została zainstalowana w mieszkaniu M. Krzyżanowskiego Bydgoszcz ul. Leszczyna 17 (Bromberg Waldweg 17) Stację obsługiwali: Biały, Jankowski, Krzyżanowski

Zaaresztowany wraz z Leszkiem Białym w końcu lutego 1945 przez U.B. w Bydgoszczy został wraz z nim uwięziony przy ul. Markwarta. Został potem zwolniony i przekazał wiadomość o zamordowaniu Leszka Białego.

Prof. dr hab. Maciej Tadeusz Krzyżanowski

BYDGOSZCZ

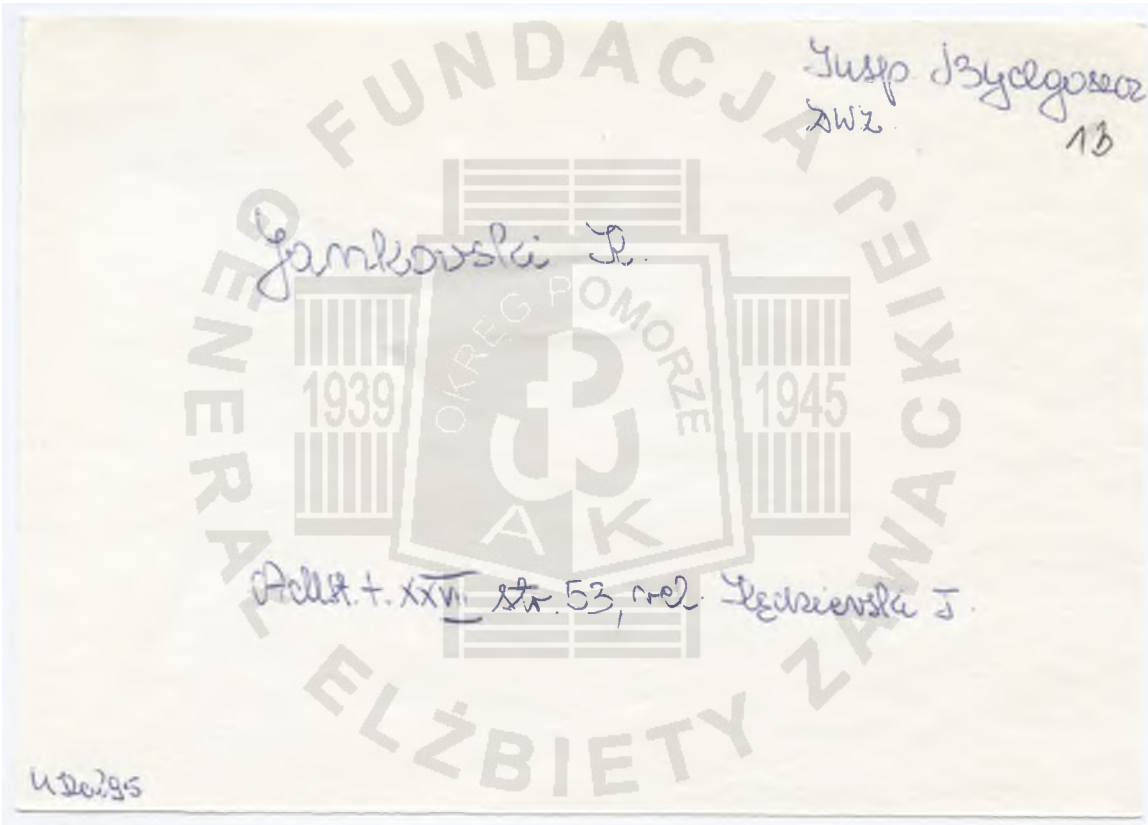
AK

12

JANKOWSKI KAZIMIERZ

„LEON”, „KONRAD”

Zdb. APAK, INSP. BYDG., T.: BIAŁY L., KRZYŻANOWSKA L.,
SONNENFELD B., SZCZĘŚNIAK G., BIAŁA M.

BYDGOSZCZ
AK/ 14

JANKOWSKI KAZIMIERZ ps. „KONRAD”

B. Sommerfeld [zmolt. Garm. Bydgoszcz] [niemiecyt
Jonkowskiego na sefa (myd) [z. gromos]
Garnizemu Bydgoszcz

Źr.: APAK, 11-203 [notatki z imprezy
z B. Sommerfeldem]

AKP/1994/11/

Bydgoszcz

DSZ

15

Janowski Karimien, ps. "Leon"

obstąpił rodziną DSZ na terenie zabudowy
w Legnicy, zamieszkałemu potem w Bydgoszczy
na Przędach przy ul. Kszczyna 17 w domu
Macieja Knyzińskiego

Komorowski K., Obyg Bonura . . . , Wzrost. Przgl.

Histor . . . , 1993, nr 4 (146), s. 91 (pamięć)

MUW-94

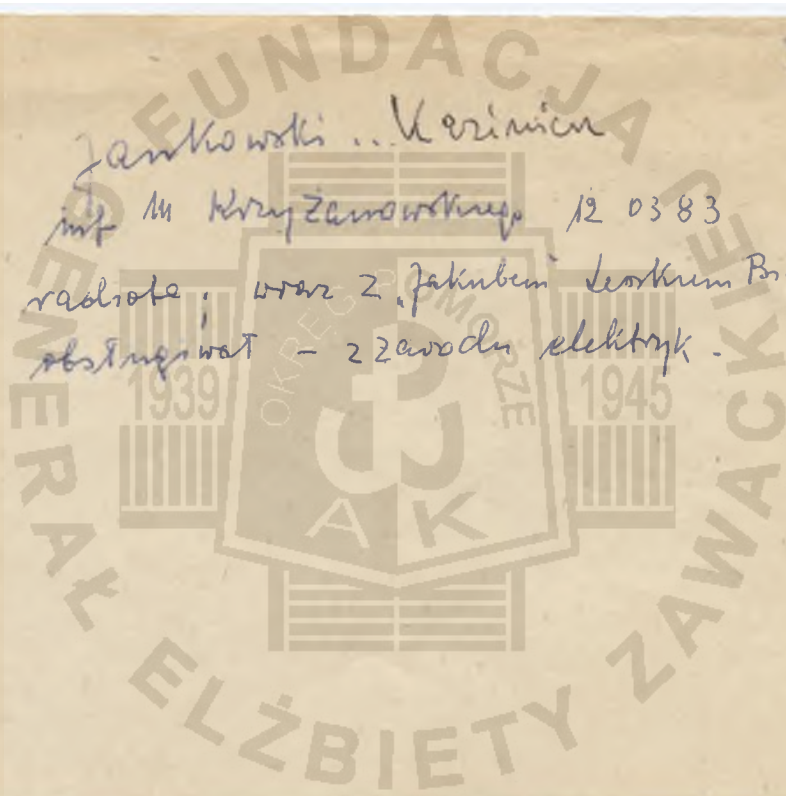
Bydgoszcz

1.6

Jankowski ... Karimien

ul. M. Krzyżanowskiego 12 03 83

radiote, wraz z Jakubem Leskrem Bratyn
obsługiwat - z zawodu elektryk.

Bydgoszcz
ZWZ-AK ?
17
Jan Kowalski Karimera
prac. zdani. chemicyde Brahnan w Byd-
goszczy, radiomedycyna. losiód praco.
tego zdani. usiugizywał kontakty desnek
Bratay.

Instytut Pomocnicze " s. 24,
J. k. 1994

Bydgoszcz

2W2-AH

18

Jankowski Karimierz, ps. "deon"

Był kierownikiem grupy "Tygodnia medycy" w Bydgoszczy, uchodzącej w latach Oddziału V KO Pomorskie. Był udziałem w organizowaniu imprez i jentów na Zochód.

B. Chmurski, Organizacja sieci... Studhof.
Zarysy Museum, nr 5, 1984, s. 31.

MLet-95

Jankowski Kazimierz
ps. "Leon"

Budyg.
Z WZ AK

19

- był zaangażowany w konspiracji - krótkofalowiec;
- pracował jako elektryk w Aktien Gesellschaft - Branau (w Legnowie (str. 60))

zob: Krawczanowski dr. J. Kuba „Wspomnienia żołnierskie AK Okr. Pomorskiego Pomnik”;

Wz. V 199 1995 str. 60

Yankowski Kazimierz

Bydgoszcz

21

ps. "Konrad"
Imed wojny, przy ul. Doszuiskiej 32, pro-
wadził fabrykę radioaparatów "Elita",
a z misobranymi przez Niemców, ze-
stały kilka aparatów i rozdane je
sufianym.

zob. art. Tajemnice bydgoskiej AK,
Tł: 208/817 Pom. G. Włodarek,
(D O) z. II, s. 5, a. IV

AK. I '03

Janowski Wacław
P.S. "Konrad"
(specjalista radiopce)

Wydepesze
RK 22

Współprac. Leska Biatop (pracownicy
D.F.S.), dla potrzeb oddz. partyj.
wykonywać odbiorniki i nadajniki
radiopce; kolega Anatola Jeglinski ego
od którego otrzymać amerykańskie stacje
krótkofalowe, które zamierzam w
D.F.S.

sob. J: D: 50/659 Pom, Mawej Drazdowski
z. II - art. Niektóre elementy
systemu konspiracyjnego, K O
52 x 108

Zankowski
Kazimierz

ZESKANOWANE

